

ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa

Tiedotuslehti 3/2006. Tilaukset ja palaute: tiedotuslehti (at) dodo.org , julkaisija: Dodo ry.

Etelän kaupungit kasvavat

Kehityksissä kaupungistuminen on valtavan nopeaa - oli se sitten hyvää tai pahasta. Vähintään yhtä tärkeää kuin etsiä mahdollisuuksia prosessin hillitsemiseksi on tarkastella kuinka kaupungistuminen tapahtuu: Mitkä ovat kaupungistumisen keskeiset ongelmat ja onko mahdollista kääntää nämä ongelmat ratkaisuksi?

Kaupunkien reuna-alueilla muutos on usein voimakkainta ja erilaiset maankäyttömuodot esiintyvät rinnakkain: Kehityksissäkin varakkaat muuttavat kaupunkien laidoille hakien miellyttävämpää ja turvallisempaa asuinympäristöä. Toisaalta siellä asuu vähävaraisia, joilla ei ole varaa asua lähempänä kaupungin keskustaa. Reunavyöhykkeillä on tuotantotoimintaa; teollisuutta ja maataloutta. Nämä toiminnot kilpailevat samasta tilasta ja kaupunkien kasvaessa maan hinta nousee.

Urbaani maatalous on tärkeä tekijä, sillä monissa kehitysmaiden kaupungeissa merkittävä osa ravinnosta tuotetaan kaupungeissa itsessään tai niitä ympäröivillä vyöhykkeillä. Kaupungeissa maatalous on usein pinta-alan nähden varsin tehokasta, joskin siellä käytetään usein voimakasta lannoitusta ja kemiallista tuholaistorjuntaa. Erityisesti vihannesten ja hedelmien tuotanto kannattaa, kun vältytään kehitysmaaoiloissa kalliilta ja hankalalta kuljetukselta.

Reuna-alueet ovat keskeisiä pyrittäessä estämään kehitysmaiden kaupunkien kehittymistä amerikkalaisen autokaupunkimallin mukaisiksi. Ongelmina ovat maaseutumaisuuden katoaminen ja kaupunkimaisuuden puuttuminen, kun uusi infrastruktuuri on tehotonta ja hajanaista. Väliwyöhykkeellä yhdistyvät kaupungin ja maaseudun huonot puolet. Autokaupungin vaihtoehtona on paitsi tiiviimpi eurooppalainen malli myös perinteisten afrikkalaisten tai aasialaisten kaupunkimallien nykyaikainen versio. Niitä vain ei ole kokeiltu sellaisessa mittakaavassa, jota nykyinen kaupungistuminen edellyttää.

Kaupungit ovat kehityksissäkin pilkkoutuneet moniin hallinnollisiin alueisiin, mikä vaikeuttaa kestävän kaupunkikehityksen toteuttamista. Lisäksi korruptio on ylitytsevämmä suuri ongelma, samoin resurssipula. Toisaalta kehityksissä otetaan oppia teollisuusmaiden virheistä ja uuden teknologian avulla monia kehitysvaihtoehtoja voidaan ohittaa. Tietoliikenneyhteyksiä rakennetaan suoraan langattomina, ja myös muussa infrastruktuurissa uudemmat teknologiat mahdollistavat resurssien tehokamman käytön, kun samat palvelut tuotetaan vähemmällä materiaalilla. Nykyaikaisia liikennetarkoituksia, kuten bussimetraa ja kevyen raiteliikenteen järjestelmiä otetaan käyttöön. Silti on vielä pitkä matka ongelmien kääntämisessä mahdollisuuksiksi.

Artikkelin on tuottanut Dodon kaupungistumista tutkiva keskustelupiiri. Lisätiedot: niko.lipsanen@dodo.org.

Hyvät valinnat poikivat kaupunkikuvaan tuulivoimaloita ja katu-kahviloita, ympäristöä kuormittavat puolestaan automarketit ja pyörremyrskyt.

Katu on helsinkiläisten olohuone

Maailma kylässä -festarien satoa, Helsinki 27.–28.5.

Dodon ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa -aiheisen ständin vierailloilla oli mahdollisuus vaikuttaa kansalle piirrettyyn kaupunkikuvaan vastaamalla viiteen arkisia valintoja ja kaupunkilaista elämäntapaa koskevaan kysymykseen. Tunnelma oli korkealla ja ihmisiä virtasi ständille tasaiseen tahtiin.

Vierailijoista lähestulkoon kaikki (96%) käyttivät julkista tai kevyttä liikennettä aina tai vähintään yli puoleen matkoistaan. Kaupunkinsa ympäristöasioihin kulutusvalinnoillaan sanoi vaikuttavansa lähes 80 % vastaajista ja 21 % teki töitä ympäristön hyväksi tai osallistui järjestötoimintaan. Kysyttäessä onko katu ensisijaisesti olohuone, esiintymislava, shoppailumesta vai parkkipaikka, yli puolet vastaajista piti katua olohuoneenaan. Lähes yhtä usein katu tarjosi mahdollisuuden shoppailuun, mutta monet eivät osanneet vastata kysymykseen laisinkaan.

Kaupunkikuva matkaa tänä kesänä Dodon mukana useille eri paikkakunnille festarikesän päästessä täyteen vauhtiinsa. Dodon kaupunkikuvaan vaikutetaan muun muassa Turun Ruisrockissa ja Down by the laiturin -festareilla sekä Joensuun Ilosaarirockissa.

Johanna Kainu,

johanna.kainu@dodo.org

Urbaani suur tapahtuma

23.9.2006, Vanha ylioppilastalo, Helsinki

Klo 13 alkaen Seminaari, aiheina: Urbaani elämäntapa on ekologinen; Ympäristövaikutukset kehityksissä kuriin kaupunkilaisella kulutuksella; Megapolisten ekokatastrofit; Ympäristöongelmien ratkaisut.

klo 20 Urbaani iltanuotio, ja

klo 22 Katubileet Rioossa, Pariisissa, Jakartassa ja Seattlessa: paikalla kaupungin globoimmat dj:t

Lisätietoja: www.megapolis2021.org

Tukholma liikennelaboratoriona

Ruuhkamaksut ovat polttava teema eurooppalaisten suurkaupunkien liikennepolitiikassa. Erilaisia tietulleja ja tunnelimaksuja on käytetty vuosikymmeniä, mutta kaupunkiin maksujen rantautuminen on ollut vaikeaa. Juuri nyt Tukholmassa on puolen vuoden koekäytössä ruuhkamaksujärjestelmä, jonka jatkosta kaupunkilaiset päättävät kansanäänestyksessä syyskuussa. Lontoossa vastaava systeemi on ollut käytössä jo vuosia.

Alkuperäinen ruuhkamaksujen idea on ekonomisesti yksinkertainen. Rakennusten tonteista maksetaan huimia summia, joten myös autoilijoiden on maksettava käyttämästään rajallisesta maaresurssista. Erityisen kallisarvoista maa on silloin, kun siihen kohdistuu korkea kysyntä eli ruuhka-aikoina. Ruuhkamaksujen käyttöönottoon on viime aikoina kannustanut myös huoli kaupunkien ilmanlaadun heikkenemisestä ja globaalista ilmastolämpenemisestä.

Tukholmassa ruuhkamaksut olivat lähellä toteutua jo 1990-luvun alussa. Silloin ideana oli periä kaikilta keskustaan tulijoilta pakollinen joukkoliikennelippu. Keskustaan tuleminen olisi siis maksanut bussilipun hinnan, tekisi sitten autolla tai julkisilla kulkuneuvoilla.

Käytännössä ruuhkamaksujen käyttöönotto on tullut mahdolliseksi teknologian kehittyessä. Kameran ja niihin kytketty automaattinen tunnistusjärjestelmä mahdollistavat autojen tunnistamisen 18:lla Tukholmaa ympäröivällä rekisteröintiasemalla. Maksut on porrastettu kellon-aikojen mukaan. Kiihkeimpinä ruuhka-aikoina maksu on 20 kruunua ja klo 18.30:n jälkeen maksua ei peritä.

Ruuhkamaksujen vastustajat ovat väittäneet, että maksut lisäävät liikennettä maksualueen rajan ulkopuolella. Lisäksi elinkeinoelämä on kritisoinut ruuhkamaksuja peläten niiden johtavan keskustan riutumiseen, kun autolla liikkuvat maksukykyiset kuluttajat suuntaavat keskustan ulkopuolelle hypermarketteihin.

Tukholmassa ruuhkamaksujärjestelmä ei ole ainoa kannustin ympäristöystävällisempään liikkumiseen. Etanolilla, biodieselillä, sähköllä tai kaasulla kulkevat autot on vapautettu paitsi ruuhkamaksusta myös parkkimaksuista kaupungin keskustassa.

Tuuli Kaskinen,
tuuli.kaskinen@dodo.org

Tarinoita tomaattien takaa

Elina Hirvonen on kirjailija, toimittaja ja Taideteollisen korkeakoulun dokumenttielokuvaopiskelija.

1. Olet tekemässä dokumenttia Suomeen tuotavien espanjalaisten tomaattien alkuperästä. Millaisissa

oloissa suomalaisten ruokapöytiin päätyvät vihannekset kasvavat? Espanjan Almeriassa on Uudenmaan läänin kokoinen alue, jossa kasvatetaan Suomeen päätyviä tomaatteja ja muita vihanneksia. Vierailin helmikuussa tomaatteja viljelevien laittomien siirtolaisten asuinalueella. Alue oli kasvihuonemuoveista ja jätteistä palaneelle maalle rakennettu slummi, jossa ei ollut vettä, valoa eikä lämpöä. Siirtolaiset tekevät työtä ilman sosiaaliturvaa, oikeutta vaatia maksamatta jäänyttä palkkaa, tai mahdollisuutta etsiä muita töitä. Lisäksi alueella on ekologisia, ympäristöä kuluttaviin kastelujärjestelmiin ja torjunta-aineiden käyttöön liittyviä ongelmia.

2. Millä keinoin ongelmakohtiin voidaan vaikuttaa? Onko kulutustottumuksilla merkitystä? Kulutustottumusten merkitys on aina ristiriitainen. Erityisesti näkyvillä kulutusboikoteilla voi tuoda esiin ongelmia ja luoda yrityksille painetta eettisempään toimintaan, toisaalta en usko kuluttajien roolin riittävän ainoaksi ratkaisukeinoksi. Globaalissa taloudessa tarvitaan globaaleja, ihmisoikeuksia, työoloja ja ympäristönsuojelua sääteleviä elimiä.

3. Kuuluuko dokumenttielokuville mielestäsi jokinlainen rooli globaalien ongelmien ratkaisussa? En halua ajatella, että millekään taiteenlajille voisi "kuulla" mikään yksittäinen rooli, mutta itseäni kiinnostavat tällä hetkellä erityisesti poliittiset ja yhteiskunnalliset, ja samalla taiteellisesti kunnianhimoiset elokuvat. Yksi suosikkiohjaajistani on Michael Winterbottom, jonka uusin Guantanamo-elokuva yhdistää dokumenttaarisia ja fiktiivisiä keinoja – ja onnistuu siten tuomaan vankileirin todellisuuden lähemmäs katsojaa kuin mitkään uutiset.

4. Olet journalisti, kaunokirjailija ja dokumentaristi. Millaisia vaikuttamismahdollisuuksia eri mediat tarjoavat maailman tilasta huolestuneelle? Taide, elokuvat ja kirjat – ja myös hyvin kirjoitetut lehtijutut – tarjoavat mahdollisuuksia eläytyä erilaisiin kohtaloihin ja erilaisten ihmisten maailmaan. Kyky eläytyä toisen asemaan on yksi keskeinen inhimillinen piirre ja jollain tavalla etiikan perusta. Tämän kautta taide ja journalisti voivat tarjota voimakkaita mahdollisuuksia vaikuttaa. Suhtaudun median vaikutukseen silti hivenerä skeptisesti. Tällä hetkellä ongelma on harvoin se, ettei asioista tiedettäisi tarpeeksi.

Juha Raipola,
juha.raipola@dodo.org

Ympäristöongelmat ratkaistaan kehitysmaiden kaupungeissa on Dodo ry:n ulkoasiainministeriön rahoituksella toteuttama hanke, joka herättää keskustelua kaupungistumisen roolista globaalien ympäristöongelmien, kuten ilmastomuutoksen ja aavikoitumisen, synnyssä ja ratkaisussa. Tiedotushanke esittelee kaupungistumisen syitä ja seurauksia uusista näkökulmista ja kiinnittää erityishuomiota kehitysmaiden kaupunkiin ja kehitysmaiden kaupungistumiseen. Tule mukaan Dodon keskustelupiireihin tai osallistu kaupunkitapahtumiin, joita järjestetään syksyn aikana Helsingissä, Turussa, Lahdessa ja Jyväskylässä.